

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Härad: Kinnaråld Adress: Jät
 Socken: Jät Berättat av: Densamma
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1880 i Kalsvik

Järbioografi (fort. fr. N. 8293.)

Jfr även 9830

Innehåller bl. a.:

Marknader.

"Hjälpen".

Gillen

Grötim avskjade mördare.

Förning.

Barnslap.

Bröllop.

Potatisripping.

Kyrkogång.

Kardarull.

Ornam.

"Barnaballa"; skallar vör; julem m. m.

Skriv endast på denna sida!

259

ACC. N:R. M. 8353 : 1.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Härad: Kinnared

Adress: Jät

Socken: Jät

Berättat av: mig

Uppteckningsår: 1942

Född år 1880 i Grönsjö

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att håra på. Det var varligt att gå till Hulta-
marknad varje vår och varje höst, när vi hade
gått på marknaden hela dagen också dansat där
vid väghålet en stund så var vi så trötta och
hade så ont i fötterna så vi jämvade oss om var-
andra. Jag minns om det var aldrig så varmt
så var seden den att fruntimren skulle gå
och håra en filt och på armen den hade
ihop i fyra veck i det ena vecket blev en
säck där skulle mat säcken ligga och den be-
stod av kofta ägg o kringlor var det riktigt
bra så skulle det vara riktigt bra så skulle
det vara fint bröd och smör och ost och en
risgrönsoppankak, det blev mycket tungt för

Skriv endast på denna sida!

Jag minns hur roligt jag tyckte det var när
vi fick se marknadsplatsen när vi kom och
gick, där var två långa rader med bodar
och stånd, när en fick höra kreaturen röra
och se så många hästar bundna på ett
ställe, allt så livligt och roligt. Jag minns
en gång på den marknaden jag och en annan
flock gick ett stycke utåt en väg, där fick
vi se så många röda lingon, det hade vi
inte på Fläcklinge. Vi gick upp på mark-
nadsplatsen och köpte oss var sin kruka
som gick 3 kränor i, dom flockade vi falla
en lingon och sånde hem dem med de som
hörd, när vi gick hem på kvällarna från
våra marknadsresor så putade vi ofta
vi gjorde slet på matsäcksknuten inom
vi kom hem. På marknadsplatsen var det
två ställe som di sålde koppe, var det fat

någon fick som bjöd en flicka med sig
det så blev den stolt för det. Där bodde en
gyckelmakare i Skatölvs socken som kallades
för Pelle patsen han ställde alltid till galen-
skaper på Sluttamarknad, jag minns en gång
på en marknad ty på varje marknad fanns det
alltid alla möjliga figurer av socker såsom hundar
katter, fåglar, lamm m fl andra sorter, det fanns
även koringar och gubbar gjorda av socker di
kallades för sockerkoringar och sockergubbar
ungdomen köpte sådant och gav varandra.
Någon hade gett Pelle patsen en sockerkoring
han ställde sig mitt i vägskälet där vägar-
na gick på fyra håll. Där böjde han att
klappa och kyssa sin koring och sen så god
som han var till att pata så samlades all
folket omkring honom så vägarerna blev stoppa-
da, fjärdingman och länsmän måste forts

skings folket, och länsmannen röt till mot
honom styr dig gubbe du för därmar hele
marknaden, ja haa vår ingenting joät sade
Pelle patron ja å bara gläve min köring å da
fao ja vår va. Länsmannen kom ingen väg
med honom men han blev arg på honom.
Pelle gick fram legr och stitta och sade komi-
sarie fao ja skena. Komisarien blev arg och
sade skena var fan du vill gubbe, och Pelle
sprang över hele marknadsplatsen över bodar
och ständ och upp i lerfatahögarna, alla sa-
gode tag gubben men Pelle han sade komi-
sarien haa loft me å skena. Fi sade sen att
komisarien fick lovet tala vår med honom så
han lugnade sig och även betala honom lite.
Ungdomen blev mycke med Pelle jag minns en
gång på en marknad då hade de hängt en
vattenkopa i skärpet på hans rygga så han
fatto

gick och bar den på ryggen på marknaden.
En gång hade pojken gett honom pengar för
han skulle "vränga" (bära sina kläder ovärt
på marknadsdagen) på så vis så samlades det
mycket folk omkring honom. Som seden var
före så skulle de som inte kunde reda sig
själva ha hjälp till allting. Jag minns så väl när
di skulle tälka om taken på stugorna det var
när di tälkte med torv och näver, då skulle
di ha många karar till det då gjorde olika
lag "Tälkgille" (taklagsöl) mat och brännvin
så mycket di orkade med, ifrån det hem där
en kar var med på Tälkgillet skulle det
lagas förning och det bestod av god risgröns-
gröt som skulle bäras dit till kvällsmaten
och det blev många grötfat, men inget
fat skärades utan sin ty alla rimmade
för gröten, jag minns så väl hur roligt det var

var att få bära bort pärningar. Jag minns i
min barndom när di gick och bad om
med di som inte hade jord och skog, sen
bad di några bönder som hade hästar
och osor till att köra hem den, och då skal-
le di göra kalas det kallades för "neajälpe"
lika dant var det då, det skulle kokas ris-
grönsgröt och bäras dit till kvällsmaten
Jag minns även när di schaktade och brät upp
sten, på di ställe där di körde jorden med
kor så orkade di inte dra stenen, så bad
di dem som hade hästar och osor och då gör-
de di kalas, även dit lagades det grötäpät.
Det benämndes för "stenajälpe". Jag minns även
när folk flytte från ett ställe till ett annat
då skulle di ha körsjälpe, det kallades för
"flyttegille" även "flötikalas". Då bad di köpa
så många så di kunde ta alla deras bohag
foto

mor i huset och någon till jättn äkte fört
inäg från det gamla hemmet, och kom fört
till det nya hemmet, där skulle di ordna så
att di hade mat färdig till di andra kom
en del därav var lagat i gamla hemmet.
Sen när skjutsarna kom och di hade larsat
av så skulle det ätas mat i brännin så nyck
di orkade med, till ett sådant kalas lagades
det större förning gröt och en slag till säsom
ortkaka sålert vetchaka eller bakker ifrån
alla som var med och körde skulle flyttgröt
lagas ty det var av stor vikt. Husbonden själv
skulle skära alla grätfaten och rimma till i
form av tack till alla som hjälpt honom, di
andra rimmade till honom i välkomnitsord.
När di sen fått i ordning i huset vilket skulle
ske så fort som möjligt, så skulle bönderna
och andra närstående lydas dit med sina
fats

hustrun då skulle det bli ett rungande koles
som varade hela natten. Var där sen vällen
ungdom så skulle di hjuda dit ungdomarna
från hela "byalaget" en kväll någon till där-
efter då skaffades det en spelman helit i fiol
så di fick dansa hela natten och di skulle ha
både kaffe o brännvin o kvällsmat o morgon-
kaffe innan di gick hem. Om dessa koles
sades det att di skulle "spandera in sig".
Ja så mins jag detta. Jag mins även där som var
auktion där skulle det bli koles efter för
kvällen och dit skulle det lagas auktions-
grät och där rimrades det för gräten så
både sanning och grät kom fram. Jag mins
av min mor hon talade om ett auktionsrim
från Almundsryd. En man blev mördad där
men di kunde inte anklaga någon ty di visste
inte säkert vem det var, men di trodde en
parti

den mannen var med på aktionskalas
en gång, då var det en som rimmade så.
Denna gråten är kökt i en gryta och inte på
ett akkar den som mördet (han sade namnet)
han sitter i "kväll i många tankar, han satt
vid bordet han svimmade när han höjde rim-
met, sen bekände han mordet och han fick
sitt straff. Jag minns även när di' bad om hjälp
till att köpa sin jord, di' som hade lite jord
men inga dragar, även det lagades det grät
men det lagades det därför att di' inte hade
någon mjölk där blev inte något efter kalas
ja så minns jag sedan, inte ensamt på Fläcklän-
setan i alla socknar runt om här. Nu är allt
sådant utdött det rinta "fläckkalas" som jag
minns var 1918 och det lagade jag gröt och sät-
t åt vi var med sen kom bilarna och tog
flyttningen och kalasen försvunno. fots

Kalas för ännu, läsemöta kalaren har jag
talat om förut från mitt portenhem och så
gick det till på alla. Jag börjar nu med
"basölsgrill" (barn dop). Det som var rika och
mäktiga gjorde stora kalas vid det tillfället
"gammeln" (Gudmor) hon skulle ha tre förning-
ar med sig gröt (basölsgröt) och två andra
förningar. Gröten i basöl spelade en stor roll
ty se den var den att Gudmor skulle skära
förningarna men gröten var hon rädd för
ty det sådes att den som skärade "basöls-
gröten" den skulle göra nästa "basöl". För det
en äldre kvinna så hörde hon fram för i
huset ty hon ansåg att hon var för gammal
och på så vis så blev det gott hem och
mycket skönt, även där skulle gröten rymmen
fram, jag minns, mor talade om ett grötrinn
som lydde så. Gud ske lov och tack för

269

ACC. N.R. M. 8353:11.

Landskap: Småland
 Härad: Finnevald
 Socken: Jät
 Uppteckningsår: 1942

Upptecknat av: Jenny Samuelson
 Adress: Jät
 Berättat av: mig
 Född år 1880 i Jätbovik

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

för det få stök, å hade inte få stök så
 hade inte mo spruckit å deo hade inte vi
 solat hå å åtet å drack. Jag minns även di
 store brölappen och har hört både av fester
 och andra gamla hur di firades med mycket
 större ståt i deras ungdom, det blir alldeles
 för mycket att skriva om alla som jag hört
 jag skall tala endast om ett som jag höide
 fester tala om här från Jät ty han var ju
 född här, han var då 16 år gammal och var
 "korsapi's" med (brudtärna). Det var en rik bonde
 här i Jäts dagsagård som skulle gifta bort
 sin dotter. Brudparet skulle vigas här i Jäts
 gamla kyrka. Det var på sommaren fört

Skriv endast på denna sida!

brudgummen var klädd i korta byxor med
silverspännen över knän, och tyget var av hem-
vävt kläde. bruden var klädd i vävskäp-
ten och hade silverspännen löst hängande här
med långa sidenband i, och i handen höll
hon en stor psalmbok med spänne vid stor
vit näsduk, så talade pastorn om det. Brud-
följet som pastorn sade det var brudparet red
på hästar ledde av två brudsvänner, efter
dem kom "gäspiltarna och brudbrudarna", brudskat-
kar och tjärnor sen brud och brudgumms för-
äldrar och brudskänkan, presten klockaren
och hans fru "klockarmor" och sen det övriga
folket. brudparet red fram till kyrkodörren
där tog gäspiltarna henne och lyfte henne i
brudsadlen ty i den satt hon på hästen, då lyf-
te henne och satte henne på golvet i vapenhuset
så hon steg in med sina fötter på jorden
forto

Kyrkan var klädd och där var uppsatt brud-
stall, i kyrkan var och fins ännu en klack
framme i koret uppe i taket på den ringda
di när ett barn skulle döpas medan padd-
arna gick fram likaså vid brölloren när
brudparet gick fram. När di satt omtalade
brud på golvet i vapenhuset så ringde di på
den klackan medan di gick fram ty i kyr-
kan fanns inget orgelverk endast en klackare.
När di var vigda så tog huspiltarna henne
på samma plats och lyfte henne i bruds-
saddlen upp på hästen. Sen red di ut ge-
nom kyrkporten tills di kom mitt på kyrk-
backen där låg den "heta stenen" (brustenen)
där lyfte di ner bruden på den stenen och
där stod brudparet till allas beskådning, sen
kom bruskänkan med bruskullarna det
var stora veterbollar, di skulle bruden forts

delat ut till fattiga och små barn, det vis-
te alla om så då kom fram till henne och
hon gav dem var sin bulle i handen, härnäst
tog då varsel av deras framtid tog bullarna
slut så inte alla fick så betydde det tomt
och fattigt i deras hus, räckte bullarna till
och blev över så blev det överflöd och gott
om allting i deras hus. Sen sattes bruden åter
upp på hästen och då red hem i samma ord-
ning som till kyrkan. Sedan på bröllops-
gården lyfte då henne av hästen och bar henne
i sadlen in i det rum där brölloppet skulle stå.
När alla gästerna blivit samlade så skulle då
dricka brudskålen då bar gästerna henne
runt om i sadlen medan hon skålade, sen
satte då henne i brudstolen, under tiden me-
dan då skålade så sköt då under sadlen med
små pistoler, brudgummen han satt för

hela tiden i brudstolen tills de kom tillbaka till honom med hans brud. När de sen skulle sätta sig till bords och äta så skulle brudskänkan sitta emellan bruden och prästen, prästfrun brukade vara brudskänka och han skulle även kläda bruden men den prästen Glorin hade ingen fru. Sen satte brudgummen föräldrar och släkt närmast prästen. Närmast brudgummen satte brudens mor och far och sen deras släkt, medan de åt så sköts det både ute och inne. När de sen hade ätit så dansade både gamla och unga och prästen dansade förste dans med bruden på så vis han tog henne i handen och svängde omkring ett par slag med henne. Vid midnatt innan brudskänkan gick hem skulle han föra brudparet i säng hon skulle klä av henne granslät och ytterkläder. När brudparet fört

lagt sig så var det någon som smugit sig
in och skjöt under sängen. Det bröllopet
varade i många dagar fästerns far spanderade
ut dricksvarorna där. Så har fästern talat
om detta bröllop och det firades omkring
1856-57. Begravningskalas är ju omtalat för-
ut. Jag minns i min barndom och ungdom då
firades det hyrtgillen och schättgillen hos
varenda bonde ty alla hade "höö" liv, och
det har jag många minnen, jag minns när li-
net skulle sås det var alldeles en liten hög-
tid, det skulle sås tidigt på morgonen innan
det började att blåsa om möjlighet var så stor
att ha en kaffe-går till den som sådde li-
net i linfröet skulle fruntimren smugla in
kokta ägg ju mer ju bättre blev linet. Ett
fruntimmer skulle alltid gå med och dra
"fjärjekroken" en liten kacka med långt skaft
forts

med den skulle man draga ut fjärran där
linpräet skulle sås, di som gick ut till att
sai lin skulle gå raka och taga långa steg
ty därutev tröddes det att linet blev långt.
Dagen efter mid sommar dagen skulle linet "lukas"
(heprias från ogräs) om det inget ogräs var så skulle
le fruntimuren likaväl gå över linlandet ty det
sades att om inte di "presade" (skrevade) över
linet så blev det kort o dåligt. Sen när det var
reucit och moget så skulle det rörkas upp med
rötterna och läggas i härvar, när det sen var
tort så skulle det repas på en häärepa
och breddas ut till rötning, sen när det legat
där en fem sex veckor så togs det upp och
torkades och sattes in i "basten" (basten) till bryt-
ning, där stod det till torkning en 4-5 dar
sen skulle vi bryta i min tidiga ungdom
så bröt vi på kvällen, det skulle vara
forts

liksom många karar och fruntimmer, sen slog
 vi oss ihop två och två koren skulle krossa
 linet på bråtan, sen tog fruntimmeret emot
 det hon skulle skava bryta det rent. Vi sam-
 lades i barten om en stund kom di till oss
 med mat utskena brödstycke med smör
 frå och något slags sågel och ett stort framka-
 kestycke av risgröns brännvin och hembyggt
 mält dricka, när linet var brutet så satte vi
 in säckarna i barten och läste den för den skot-
 le vara varm till dagen efter när den skulle
 skäckas. När vi kom hem från barten fick vi
 kaffe kakor o jäk, sen satt di vid långbord
 och åt kvällenat mycket mat först fläskrätt
 med potatis sedan koht kött o fläsk o korv
 o bruna hönor sedan frukt soppa sedan
 risgrönsgröt men det var ej förmingsgröt ty det
 förekom inte i hyslegille, sedan äppelkräm
 forts

med mjölk och smörbakelser. Sen var det
till att dansa och roa sig med lekar en
stund på kvällen. Di gamle lekte och dan-
sade som di unge. Sen när vi skulle gå hem
så fick vi kaffe kakor o jök, till maten fick
di också brännvin en sup till fäkrätt en till
kött rätt och en grötasap. Till 5 på morgonen
dagen efter samlades vi till att skätta det
var så många så linet skulle skämmas för dagen
det skulle vara kaffe och frukost och di
skulle ha ätit till i dagningen då skulle di
gå ut i skättehuset. Di yngste och okunnigaste
fick förskädda eller såm di sade "rurkä" sen
skulle di äldre älterskätta blankskätta linet.
Till 10 fick vi kaffe och en stor kulle och en
stor krängla det fick vi i skättehuset, kl 1
fick vi middag i skättehuset utskurna brädb-
stycke med sägel och ett prunkakestycke forts

och ölost, kl 3 fick di åter kaffe till att skölja ner dommet med sades det och bara en kulle till då, när ni sen kom in från skattehuset så var det vanligt att sätta på en stor brasa i spisen ty det var kallt när en steg upp från arbetet. Sen skulle det vara köttsmat fiskrätt kött rätt fruktsoppa gröt och ostkaka kräm å mjölk å bakelser och kaffe efter maten. Ja sådana kalas har jag varit med om många. Di sista åren som jag var hemma så ändrade di' brudegillan så att di' fick samas i hemmet ihvar di' gick i bastun och fick då smörgåsmat å brännvin å kaffe men det var ej så roligt till brudegille lagades det ingen förning men di' rimmade för gröten ändå. På hösten bytte di' köp sig och gjorde "rene gille" di' ren potatis till potatis mjöl. Ungdamen i gårdarna bytte köp sig till att riva potatis

ferts

249

ACC. N:R. M. 8353:21.

Landskap: Småland
 Härad: Finneröd
 Socken: Jät
 Uppteckningsår: 1942

Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Adress: Jät
 Berättat av: mig
 Född år 1880 i Tralpsvik

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

När potatena var uppplackade på hösten
 så var det vanligt att riva två-tre tun-
 nor potater. Det bestämdes en kväll när
 det skulle ske och det skickades bud till
 alla som skulle komma. Potatena lades
 i stora säar och tvättades rena och bars
 fram till köksdärren, i skymningen kom
 både flickor och pojkar och hade var sitt re-
 rejern och fat eller tråg till att sätta jernet
 i när el'ren ty där skulle revet stanna.
 Innan di' bågade på så skulle di' ha kof-
 fe och kakor och pojkarna fick jök, var di'
 så många så di' inte fick plats i' köket så
 satt di' runt om i' stora stugan fests.

Skriv endast på denna sida!

sen var det till att kamras om att riva
den som rev mest var likast men så rev
en sig i fingrarna så det blödde men det
var roligt ändå, det pratades och skojades
och di som kunde sjunga så gjorde di
det. När rienerigen var slut så skulle
di ha kvällsmat smörgås och vad di ha-
di att lynda på och risgrynsgröt efter.
Sen trallade vi och sjöngde och dansade
en stund efteråt, blit blev många sådana
kalas på hörten. Sen har jag många min-
nen från kyrkafärden på Täläklinge och
gånge dagar till främmade kyrkor. Från
Täläklinge rodde di med båt till Kalasvicks
kyrka, blit var en stor kyrkobåt med fyra
stor åror och en loskeåra som roddes på vä-
derbordet. På den sida av båten varifrån
viinderen kom. Det var plats för fyra på
ferts

varje säte, det var två till att ro varje ära, på
styrsätet satt två kalar "styrmännen"; två be-
stämda som aldrig saknades det var Mag-
nus Jönsson och Johan Johansson, på latsätet
även kallat lörkesätet var det plats för fyra
där satt di' gamla som inte orkade att ro, sen
var där ett säte framför det där satt barnen
barnasätet, i' fören var ett säte för kläder och
matsäcksknyten. Fruntimren hade rokläder
med sig rutig klat på havy det sickska-
letten låg i' klädknytet, innan di' rodde ut så
lade männen ifrån sig "tröjorna" (kavajerna)
och fruntimren knäppte upp kjolarna biten
rymde 20-24 personer. Båten hade en stenig
svår ränna att gå i' så det fodrades vana
styrmän, den skulle gå igenom ett smalt
sand där låg två oroliga stenar vid högt
vattenstånd som kallades för skräddaren
fatts

och skomakaren båten gick så nära så
di nästan skrubbade på båtskonten. Vi
skomakaren tog en liten ör med många
småstenar som kallades för lästaknäppar
di som rodde på den sidan förväntade att
flätta till lästaknäppar vilket väckte men-
tet bland alla. När båten lagt till land
i Fialsvik så tog di var och en sitt klädkny-
te och matsäcksknyte och gick in till kläckor
där kvinnorna bytte kläder. Ett minne som
jag aldrig glömmer är det när man skulle
kläda sig och göra sig i ordning till kyrkogång
då gick man stiga upp tidigt på söndags-
morgonen, det var så högtidligt på våren
och somnaren när man skulle ut i "kydd-
da kaostasbaken" (blomsterbaken) och pläcka
blommor ty alla skulle ha "kydda kaostas"
(blomsterbakett) både män och kvinnor
fort

Till dem skulle plöjkas lönendes isär sårda
åbrödd krusmynta nejlikor lökbojor och
trärösor när di blommade, det skulle vara
alika blommor i varje kvart, det skulle va-
ra blommor som luktade, ty när di kom i
kyrkan så skulle "kyddakaosten" gå från den
ena ändan i stulen till den andra di skulle
lukta på varandras. Det var högtidligt at
se när alla kom framtiden hade fätschal
på armen i den låg matsäcksknytet nyba-
hada kringlar och kokta ägg i handen var
di klädknytet palmbröken och kyddakaos-
ten, mannen var den i handen. Kl 8
gick vi gå från hemmet, ty kl 8 gick båten
från Fästvedden det var bestämt båten var
fullastad varje söndag så mycke gick di i
kyrkan på den tiden. På kyrkbåten där ta-
lades om så mycke som hänt för veckan

forts

hålls inom och utan socknen. Tiensten
räckte i kyrkan från 10 till 1 sen tog det en
timme att gå från kyrkan ner till sjön sen
skulle di kläda om sig och äta upp sin
matsäck, två timmar gick det åt att ro hem
så di var hemma kl 4 på e.m. Ja, så minns
jag kyrkofärderna i min barndom och ungdom
nu är allt sådant försvunnet och så fär-
dades di till kyrkan på sommaren.

Nu skall jag tala om kyrkofärderna på vint-
ertid, när isen var tjuren och blank lågick
di på skridskor och di som hade hästar
höorde på isen. All ungdom samlade sig
i sällskap och höll i varandra varannan
pajk och pliska på så vis jägto vi var-
andra ty var det motvind så tog blästen
i hjolarna och då jägto pajkarna oss fram
när det sen blev medvind då drog panta

vi' dem med. Den gifta mannen han tog
 sin kvinna i handen också för di' i väg
 barn och gamla som inte kunde gå på
 skridskor. Tog di' på en dräg så gick en före
 och höll i repet och en gick efter och höll
 i målstakarna och sköt på, matsäckerna
 lade karlarna i mössan och hatten. På Fläck-
 lingo fanns så många skridskoåkare så di' kun-
 de hoppa från den ena sidan till den
 andra över skacklarna på ett hästkjutas
 när di' körde i trav. Di' gamla Fläcklingabo-
 na talade om att di' förde liksom i en begravn-
 ing på dräg när isen var klar, den sista
 gång det förekom var sista åren på 1800-
 talet då var jag med vi' gick då på skrid-
 skor efter liket och di' gamle sköt vi' på
 drögar. På vintern när vi' inte kunde gå på
 skridskor till kyrkan så gick vi' till fots
 porto

Då sade vi till i varje hus så vi blev alla
 i en skock. Jag minns ännu gånge dagarna till
 andra kyrkor till en del var det bestämda
 dagar skönm till Tingsryd "helgatusdag" (Krusti-
 himmelsfärdsdag) då skulle sommertaget vara
 vänt o klädningarna sedda dem skulle di
 ha på sig denna dag. Annan dag pingst
 gick vi till Urskult. "Tröjemålasöndag" gick
 vi till Almendryd det var (tre faldighets)sön-
 dag. Namnet Tröjemålasöndag kom därefter
 att di brukade dansa på en i ett bränne-
 som Jon i Tröjemåla ägde. Den andre hön-
 dagen gick Jorden till Ronneby, den dagen
 kallades för den tarte "bongatou". En gång på
 sommaren gick vi till Skatelöv och en gång
 till Vederstöv men di två var inga bestäm-
 da dagar. Var vi skulle gå så skulle vi ha
 matsäck med oss och pigarna hade fört

lommaflaskor. Mat säcksmyten fick vi bära
i fittschalarna, ty på den tiden fanns det inga
väskor eller kappsäcker, endast korgar, och
di kunde vi ej gå att bära. Vi fick fört ro
över sjön från Tetäeklinge sen gick vi till
fots. Jag minns en gång när vi gick till Skatelöie
och kom till en liten herrgård som hetade
Torp, där gick gäns och kalkoner på en trädgå-
rd med vägen alla kom och rusade efter mig
ty jag hade en röd gylla klädning, hade jag
 varit ensam så hade jag inte kunnat springa
till Ronneby reste vi med tåg ty det var billig
helt resa den söndagen. Jag minns ännu hur
roligt det var när vi hade slättergille, där di
hade stora mader att stå bad di om slätter-
jelen där var både gifta och ogifta såväl bland
männen som kvinnorna. Di bad två råps-
kåringar till varje slätterkarb så många fots

så att släddes för dagen. Vi skulle då samlas
på ställetgården kl 6 på morgonen där bjöds då
på kaffe och kakor och jök, sen bars det
ett mat hela dagen till dem där an kl 9 fm.
middag kl 12 ml kaffe kakor o jök kl 4 e. m.
När di sen kom hem på kvällen så var det
fullt med mat av alla sorter riktigt kalas, sen
blev det dans på logen hela natten, di äld-
re dansade lika som ungdomen di fick mycket
brännvin så di var glada. Till det kalaset
skulle det lagas risgrynsgröt ty ställetgröten
kunde inte användas, å vad det rimades
för den, det gällde att kunna försvara sig.
Likhande kalas var det många som ställde
till på körtan när pratarna skulle plöjas
upp, men där fick den som gjorde kala-
set bestå gröten i jök. Jag minns inte jula men
mor talade om att di gick ihop på skollarna
forts

/ter

299 289

ACC. N:R. M. 8353:31.

Landskap: Småland
 Härad: Fämnensald
 Socken: Jät
 Uppteckningsår: 1942

Upptecknat av: Jenny Jansén
 Adress: Jät
 Berättat av: mig
 Född år 1880 i Traluskrik

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

för att berda sylt. Di tog ullkardor med sig
 själva sådana som ingen kardades på det gick
 lättare att berda när di var några stycken, di
 tog såv och renel med sig att bära hem kardor
 ha på, sen spann di dem till garn i var sina
 hem. Ja, nu har jag talat om så många redar och
 bruk som jag varit med om och en del som jag
 hört av faster och mor. Nu skall jag tala om
 vad minnen jag har och även vad jag hört av
 andra om bornar. Först skall jag tala om vad
 jag har hört därom av Pastor Vikmark prest
 här i Jäts församling likaså samma historia om
 hans dräng som skjåtsade honom vi har varit
 grannar men han är nu död han var färdig

Skriv endast på denna sida!

född år 1865. Här i Jät. Det var en söndagsmorgon på församlingen, nämnda dräng skulle skjutsa prästen till Kallsviks kyrka där han predikade var tredje söndag, när di kom till en plats som kallas för "brea kalla" så låg där tjockt med kugarnar di låg i stora turtor på vägen där de skulle köra över med hästarna och på gärdsgården båda sidor om vägen hängde fast ett långt stycke. Drängen ville inte köra längre men prästen sade jag är tvungen till att komma fram till kyrkan var kör fort över så inte hästarna stannar, båda två talade om att det blev en rysning i kroppen innan di kom över men det lyckades, när di sen körde tillbaka så var di försvunna. Min svärfar Daniel Johansson talade om att han skulle skjutsa kyrkoherde Löwblad till samma kyrka en söndagsmorgon någon gång emellan år 1893 fort

301291

ACC. N.R. M. 8353:33.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1879 på samma ställe såg di' lika många or-
mar men di' vågade inte köra över utan pres-
ten gick över en kage sen körde svärfar hem
han skulle sen köra och möta honom när
fjerrsten var slut men då var di' där. Jag
har hört en sägen om "bruckalla" det är ett
stort berg g' så högt men stort och vitt som
ligger långt ner i fjorden. Sägen förmälar att ett
brudpar blev bortrövat där, di' kom aldrig
mer tillbaka, di' säger också att många har blivit
förrövade där. Jag minns en gång när jag var en
8-10 år, vi barn brukade samla ifrån oss på sön-
dagarna och springa omkring och pläcka and
och fogelägg omkring sjölandet och på holmar.
På Kläcklunge satte bl. upp ihåliga holkar på
träden omkring sjölandet sen värpte änderna
och foglarna där, ändernas ägg tog di' där och
använde dem till att äta. Vi barn hade forts

rott ut till en holme för att samla ägg. Jag skäl-
le upp i en holk och leta ägg, då var holken
full av ormar, och när jag såg mig omkring så
såg där folk med sådana på stenarna omkring
holmen, men den som fick brätt så var det
vi allihop i båten på en gång underligt att
vi inte drunknade. Jag minns en gång när två
fiskare kom från Jönköping de hade varit ute på
långlek sådana som togs till må att sätta på
revor, de hade rott så fort hem så de var uttrötta-
de, där var en liten holme benämnd paradisholmen
där hade de sett en orm ligga runt
om hela holmen han hade ett stort huvud
och fjäll på kroppen de såg honom vid 4-tiden
på morgonen, alla människor blev så upp-
skrämda så de vågade inte gå att bada på
hela sommaren, de som såg ormen var Karl
Magni Svensson och Magnus Hjelmberg. forts

303293

ACC. N.R. M. 8353:35.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag minns en gång på Fläcklinge när Franse
gick och ställde så hög han en arm på
mitten av kroppen jag gick i närheten och rop-
sade men vi hade gäring en god stund med
att kunna ta dö på den del som hvarad
satt vid han hoppade högt upp mot oss,
det var ett underligt djur den var fäsk och
blank grå och brun sprecklig, folk sade att det
var en esping. Lindormen skulle finnas på Fläck-
linge jag minns när mor talade om att Hytten
Cavaliers på Lönnarich bjöd henne 1000 kr om
hon kunde fånga den ormen och ställa den le-
vande till honom, om någon hade sett den
där hörde jag ej talas om. Jag såg en underlig
orm en gång den hade man på ryggen som
stod rätt upp och till färgen såg han ut som
en fladda al den var inte lång på Fläcklinge
var det förfärligt gott om ormar. forts

304 294

ACC. N:R. M. 8353:36.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag har hört talas om en ormhistoria sen jag kom
till Jät. Magnus Bergström och hans hustru
Tranin hade varit på sjön och fiskat, när
de kom på en gångstig så mötte de en stor orm
Bergström trodde det var en sjöorm och det
hade han dödat många, han drog ut en stake
i en gåvdesgård och började att stå på honom
men det skallat han inte gjort ty ormen
reste sig och gick på rykten mot honom, han
sagade på sin hustru ge mig stakar hon var
till honom det så fort han slog av dem han fick
gå baktänges och ormen gick mot honom så
brattades de i tre kvarts timme, men han slog
ner honom. När Hylten Cavallius fick vetskap
om det så ville han ha ormen de grände upp
honom och han sade att det var en hjulorm
Bergström blev sedan sjuk och låg till sängs
i tre veckor av överanstängning och räddla forts

305-295

ACC. N.R. M. 8353:37.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bergström dog här i Jät 1904 hans dotter Johanne
lever än och bor strax här intill. Jag minns första
gång jag var på Skatelövs gamla kyrkogård
där ligger Flykten Cavallius på lunnarvikt be-
graven, där är en stor hög gravvård i svart
granit och på den är ingravad en stor drak-
kona som har många hundra ormar omkring
sig hela stenen är full. Jag tyckte det var så
hemskt så jag kunde inte glömma det på
länga tid. Därefter. Jag minns även hur roligt
det var när vi skulle skalla röv på Fläck-
linge, när vären kom så gick vi och väntade på
att rövskatten skulle komma. Så kom dagen
kl 2 på morgonen skulle alla samlas på Öns
söder ånda då gick då alla man ur huse så
många som kunde och orkade gå med. En 3-4
skottar gick upp till Öns norra ånda ty där
var en bro över till fast landet, där skulle forts

di vänta in räven. Och vi på öns södra ände
vi började skallen den sam slag på trumman
och spelade dragspel di fick följa vägen
di bildade köj så di gick med några meters
mellanrum över skogar här mader och moras
det roligaste var att vi fick låta så illa vi ville
ty ingen skulle vara tyrt så hade vi klockkan-
tar och pannjern och slag med häppar på
dem somliga hade karkärror somna skrek
och skrålade somna sjungde ty råvarna skat-
te fram vi hade dem före oss sen var det
roligt när vi kom fram till bron där blev
ön smalare och där fick vi sakta in och gå
så tätt ihop så di inte sprang igenom kedjan
tillbaka igen, en gång hade vi fyra rävar fram
för oss de sköt di en di tro hoppade ut i natt-
net och sam över kanalen till fast landet men
vi slapp dem på Fläcklinge den gången forts

304 294

ACC. N.R. M. 8353:39.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Så skallade di räven varje vår innan di släp-
te ut fåren på betet. Jag miss från min barn
och ungdom di härliga värmsagnarna vi firka-
de mycket när vi satt på sjön och vittjade fisk-
redskapen, på ett håll hördes oren katera
på ett annat håll hördes gäken gala, änder och
tärnor kvad sina låtar, spånkåringen hör-
des på ett håll hon varslade om hur långt
linet skulle bli, var en sen så tidigt ute så
en fick höra råvarshallen från Cirkön den
dagen di gick där då satt en stilla och lyss-
nade på trumma spel o sång, när en sen fick
korgen full med fisk med sig hem så kunde
en leva nöjd den dagen, ofta går mina min-
nen tillbaka till den tiden. Ja nu har jag in-
te mer av mina minnen från barndomsbygd den
är det något som inte kommit med så kom-
mer det i en bitaga efteråt. forts.

308298

ACC. N:R. M. 8353:40.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lördagen den 25 oktober 1902 lemnade jag Ståh-
lunge och flyttade hit till gård, ty jag hade ju
tagit plats här i prestgården. Jag packade min
koffert och det var inte så mycket ty jag hade
inte fått så mycket i klädnag i posten hemmet.
Vi raddade med båt över sjön 2 timmars resa
jag var i sällskap med en kar och en kvinna
som skulle ro hit till gård och hälsa på släkting-
ar. Vi raddade Sjögård upp ifrån sjön alldeles in
till Berget ty så hette prestgården där kom
fru Vikmark och hennes döttrar och mötte mig
och önskade mig välkommen. Den gamla pigan
föro mig var inte flyttad så hon och jag drack
kaffe tillsammans jag det föinto och hon det
rätta, hon sade jag har varit här i två år när
du varit här så länge så är du nog belåten
sen flyttade hon. Jag tyckte med det samma
att det såg snosigt ut i köket efter henne post

4299

ACC. N:R. M. 8353:41:

andskap: Småland
 Härad: Trimmovald
 Socken: Jät
 Uppteckningsår: 1942

Upptecknat av: Jenny Danielson
 Adress: Jät
 Berättat av: mig
 Född år: 1880 i: Skönsnäs

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag skulle sen gå med frun i rummen och tita
 öfveralt och hon visade och talade om en del saker
 för mig. Sen skulle vi laga till kvällsmat ty där
 kom en främmad pient familj till kvällsmaten.
 Där lagades till mycket mat och bland annat så
 bakades det kakorad, ja det dricker vi inte ju.
 my sade frun. ja tack svarade jag det går jag
 gärna. ja, det har inte hänt sen jag fick pigor
 sade frun att någon har druckit det när de kom-
 mit hit, har ni haft det hemma frågade hon
 nej, sade jag det fick jag i Smörarna, har ju
 ny varit där sade hon har prästen Porat, ja
 sade hon då är vår Jenny fulltävad i allting
 ja sade jag då fick jag lära mig mycket för

Skriv endast på denna sida!

När allt var undangjort så skulle vi gå i säng
från sade att jag skulle stiga upp kl 6 på morgo-
nen men hon väckte inte, ja då fick jag väl
en klacka sade jag ty jag har ingen, frastom
gav mig en väckarklocka det hade ingen föga
haft där förut. När jag hade lagt mig så kan-
de jag inte sova, det är ju skam att tala om
en plats man tillträder och i synnerhet ett prat-
hus, men det är ju mina minnen jag skall
skriva om och då måste allt med. Men vad
jag nu skall tala om där pratar jag från men
sätter skulden på pigan som flyttade, jag
kunde inte ligga i min soppa jag låg i köket
där var skräckter och jag tog 47 lojlor om
natten och en lus, jag sade inte något den
första morgonen, följande natt tog jag 45
på morgonen på måndagen när jag kom in
och skulle bädda i deras sängkammare forts

så kom partorn dit, han sade vilken her
löst jenny at bäddas sängar, det har fröken
Perat gjort sade jag. Ja, jag har knapt all-
rig legat i så god bäddad säng sade han. Så
gick han där och pratade medan jag bäddade
och från kom också dit, jag hittade en loppa
och den tog jag, vad hittade jenny där sade han
en loppa sade jag, into har ni loppor här sade
han, ja det går väl an med en sade jag det är
värt där jag ligger, vad menar jenny med det
sade från ja, sade jag. Jag tog 44 den första natten
och 45 i natt och sen är där väggstors sade jag
di blev alldeles förskräckt men into arga ja,
hustaket kan se i soffan sade jag och på sa-
kanen. Partorn fick se vägg luren i hönen på sof-
fan han blev alldeles galen kasta ut den och
hugg sönder den jag skall skapa en annan.
Det behövs into sade jag om jag bara får fort

292 302

ACC. NR. M. 8353:44.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

en flaska florakut och en flaska ättiksprit och
såna så skall jag nog göra den ren. Jag fick
genast gå och köpa det. Sen dagen efter tog
jag ut soffan på backen och skarade vorenda
bit och blås höksbordet. Jag flyttade alla möb-
ler från väggarna och skarade i var vrå i hela
köket, det var en skam av en gammal pige och
hemna ett sådant kök efter sig, när sen soffan
blev ton satte jag in den igen och jag fick and-
ra sängkläder och lakan och sen låg jag fint
och hörde inte av varken loppor eller löss. När
jag var i farten med att göra rent så kom
pigan före mig dit och hade en kar som stjäl-
lade ty di skalle hämta hennes koffert. Hon
blev og och började att skälla på mig, jag
mins hon sade nya kvaster sopor alltid var
men det brydde jag mig inte om ty jag kun-
de inte vara i en sådan smörja forts

293303

ACC. N.R. M. 8353:45.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Veckan därefter när allt var i ordning frågade
fru Ljebmark mig om jag kunde spinna ull
jo sade jag, ja kan spinna allting och sen
fick jag spinna både till yllehöjor och strum-
por och frun stickade sjölv allt garnet som
jag spann. Jag minns vad pastorn sade han sa
de att nu skall femme stanna här till han gifte
sig och då gör vi brölloppet, jag lyssnade inte
mycket på det ty jag hade vingen festman.
Jag var inte lite bland någon ungdom hela
den första vintern jag var där, i kyrkan gick
jag varje söndag och där fick jag se ungdomen
ty här i förs gamla kyrka gick all ungdomen
upp på läktaren pojkar på ena sidan och
flickorna mitt emot, där set de och kikade
mot varandra och kastade sina förtalna blick-
ar mot varandra, och där såg även jag ett min
följeslagare. Jag minns den första gången fört

294 304

ACC. NR. M. 8353:46.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

jag var i jätts kyrka så var det upptaget på alla
platser. en flicka från byn här sade till mig
här är inte plats för lutan sockensbor di får gå
nere i kyrkan, men så var det en annan
som gav mig plats. Veckan efter kom sam-
ma flicka med en sömmerska vilken hon
var lärning hos till prestgården och skulle
ny kläder till fruen och fröknarna. När hon
sick se mig så blev hon mycket fövargad för
hon hade tilltalat mig så i kyrkan. hon bad
om förlåtelse hon visste inte att det var pres-
ters jungfru. Den kom veckan för julskallet
vi slaktade tre grisar, och när vi vägo dem
sade pastorn nu ska vi se hur mycket jenny
väger när hon komma hit, så får vi se
hur många kilo jenny gör på sig tills hon
flyttar härifrån. Detta var omkring den 13 no-
vember det blev så kallt natten efter, fort

295 305

ACC. NR. M. 8353:47.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

så fläsket frös ute på sågelboden ändå vi
höjde det med fällor. Jag nådde 67 kilo.
Det blev så kallt då så ryöarna blev belagda
med is, och den låg på sjön hela vintern, det
var mycket kallt vid jul och särskilt vid nyår.
Det gjordes mycket mat och korv och slaktet
det gjordes tre slags syltor rullsylta, pressylta,
slaktsylta blodkorv och salt fläskkorv ister-
band och stängryttare lite sämre än den förste
så gjordes det medvarmt så mycket så den
räckte nästan hela året. Den ene grisen utom
skinnsorna gick nästan åt till de fattiga till
jul det gjordes särskilda syltor och korv
till dem. Samma vecka döptes det tre barn
i prestgården då hette Daniel August, Johannes
Juntar, och Ingre Trafer, jag tänkte är folket
så gammalmodiga här i Jät. Pastor Vikmark
han talade om mycket gammalt som jag fått

296306

ACC. N:R. M. 8353 :48.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

lysmade till och har kommit ihåg sen, så jag
har sånt mycket därav både till Landsmåls-
arkivet och folkminnesarkivet i Lund. För od-
lades alltid så mycket bruna böcker varje som-
mar och då kallade vi på höstkråttarna
i köket hela familjen var då med och pratade
med vi kallade då kråttarna för böne möte
Pastorn talade då om så mycket roligt om
sina resor, om sin studenttid, och många
säger och säger som han hört av gamla
jag kommer ihåg när han talade om studen-
ten som varit hemma och skulle resa till
Uppsala, han skulle vara borta i sju veckor
och han fick ju skjortor med sig, hans mor
sade till honom, tag nu på en skjorta varje
vecka söndags morgon, han gjorde så och tag
skjorta på Skjorta till han hade alla ju
på sig, när han kom hem så frägnade panta

294304

ACC. NR. M. 8353:49.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hans mor var han hade gjort en shyrtan
han sade di' har jag ju' vis, vi' sade ju
att jag skulle ta' för en var söndags
morgon, och det har jag gjort. När jag skulle
brygga jävölet så fick jag stiga upp kl' tre
från morgonen vi' hade tre skäppor malt
det bryggdes fönt jävöl, sen svagdricka
och hier. När ölet var färdigt så stogs det på
stora lukare där fick det stå i' 14 dagar, se-
dan tappades det från butelfier, det var så
starkt så jag blev yr. När jag tappade
det, svagdrickat tappades även från bu-
telfier, det sänsta blev hier det drack vi
av när vi var törstiga. Till gulan bakades
det nyde småbröd. Jag brukade räkna
till omkring en 20 sorter förutom vetbröd
och matbröd, men så var där också nyde
främmantli och alla som kom det färdigt

298 308

ACC. N:R. M. 8353:50.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i från sacken blev gjorda på kaffe och
kakor och ett glas brännvin eller cognac, vilken
som kom fick en sup om den var fattig
eller rik ingen fick gå utan att först vin-
das på något. I fattiga blev också ihågkom-
na till julen det bakades ett särskilt bröd-
bak till dem då fick en kaka bröd med
sågas på, alla fick var sitt stearinljus
och fick då bura böror kaffe mjölk smör och
kaffördetat, barnen fick småkakor med ett
bit mitt i kakan. Jag minns den första julen
jag var i prestgården, jag minns julaften där
var fyra torvar på gården och tredings-
brukare alla då hell familjerna skalle
dappa i grytan och bjod på middag
julaften, jag hade så mycket att göra hela
julaften. Jag minns vad jag fick i julklapp
det året det var ett klädningsstycke gott